

Rijksinrichting voor jongens Den Engh

rapportage naar aanleiding van het toezichtbezoek op 10 oktober 2002

1. Conclusies

Algemene indruk

De inrichting vaart een eigen koers en doet dat met veel overtuiging en enthousiasme. De lijn is niet op alle fronten dezelfde als welke het departement voorstaat maar daarover is frequent overleg. De inrichting is zeer ambitieus en wil zoveel mogelijk jongens en doelgroepen bereiken. De vraag kan daarbij worden gesteld hoe de uitbreiding met doelgroepen jongens die niet zijn geselecteerd op grond van zwakbegaafd functioneren zich verhoudt tot de landelijke bestemming van Den Engh. Zowel de algemeen directeur als de overige medewerkers zijn overtuigd van de juistheid en effectiviteit van de gehanteerde opvoedmethode en dragen dat breed uit. Aan het 'meekrijgen' van departement, ouders en de jongens zelf wordt veel aandacht besteed. Er is voldoende personeel om het werk uit te voeren. De jongens en de ouders zijn zeer positief over het reilen en zeilen van de inrichting.

Niveau van verzorging/opvoeding en behandeling

Opmerkelijk is dat Den Engh als enige justitiële inrichting in Nederland in het kader van de experimentenwet, dit jaar toestemming van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC&W) heeft gekregen, om het onderwijs volgens haar ideeën uit te voeren binnen de Sociogroepsstrategie (SGS)methodiek. Waar normaliter onderwijs wordt gegeven door onder OC&W vallende onderwijskrachten wordt dit in Den Engh verzorgd door groepsopvoeders onder leiding van haar onderwijzers. Dit experiment wordt in elk geval over vijf jaar geëvalueerd. De vraag kan worden gesteld in hoeverre de toezegging van de kant van OC&W dat verdere uitvoering van de SGS-methodiek blijft gegarandeerd, van invloed is op de uitkomsten van deze evaluatie.

Niveau van de formele rechtsbescherming

De inrichting is van oordeel dat de Beginselenwet Justitiële Jeugdinstellingen (BJJ) teveel is geënt op de Penitentiaire Beginselenwet (PBW). Hierdoor zijn in deze wet opvoedingsaspecten, die de basis vormen voor het verblijf in een jeugdinstelling, onderbelicht geraakt.

De inrichting past de (orde)maatregel van uitsluiting van het verblijf in de groep ex artikel 24 BJJ niet zozeer toe om redenen die de orde betreffen maar als pedagogische interventie. Dit geldt met name voor de situaties waarin een zogenaamde time-out wordt gehanteerd, die vanwege het spoedeisende karakter wordt opgelegd door een personeelslid of een medewerker. De toepassing van een dergelijke maatregel lijkt te knellen met de bepalingen in de BJJ en de voorschriften die verbonden zijn aan het opleggen van een maatregel als bedoeld in artikel 24 BJJ.

De BJJ kent geen groepsstraffen. In Den Engh kunnen jongens tijdens hun verblijf in het kader van de SGS-methodiek gezamenlijk verantwoordelijk worden gesteld voor incidenten die in de groep plaatsvinden.

De bezoeksregeling en de regeling voor het spreekuur van de maandcommissaris wijken af van het Reglement Justitiële Jeugdinstellingen (RJJ). In Den Engh wordt in plaats van minstens twee keer per maand (art. 20 RJJ), één keer per maand spreekuur gehouden door de maandcommissaris waarbij de maandcommissaris de jongens ieder apart oproept. In Den Engh hebben de jongens gedurende de eerste drie weken van hun verblijf met hun ouders alleen belcontact en bestaat er daarna een groepsgewijze bezoeksregeling, dit terwijl artikel 43 BJJ bepaalt dat de jeugdige ten minste één uur per week recht heeft op bezoek. De inrichting rechtvaardigt deze inbreuken op individuele rechten met een verwijzing naar het belang van een zo volwaardig mogelijke uitvoering van de SGS-methodiek (opvoeding). Zo wordt gesteld dat een opbouw in bewegingsvrijheid en andere vrijheden noodzakelijk is voor de uitvoering van de SGS-methodiek (opvoeding). De resultaten van een vijfjarig onderzoek naar de resultaten van deze methodiek zijn nog niet bekend.

Samenvattend constateert de Raad opnieuw, evenals tijdens het bezoek van 13 september 2001, een discrepantie tussen de BJJ en de wijze waarop deze in de praktijk wordt toegepast. Deze discrepantie is ongewenst.

Ten aanzien van de zogenaamde kortdurende pedagogische maatregel bestaat bovendien - niet alleen in deze inrichting - grote onduidelijkheid of en zo ja op welke grond een dergelijke maatregel kan worden opgelegd.

Niveau van materiële en sociale omstandigheden

De nieuwbouw staat in schril contrast met de huidige paviljoensbouw en de visie van de SGS-methodiek.

Consequenties van beleid, management en organisatie voor de verzorging/opvoeding en behandeling

De Raad oordeelt het gegeven dat de instelling er in is geslaagd om van al hetgene dat zij doet en laat de relatie duidelijk te maken met haar behandelfilosofie als positief; dit maakt een consistente en consequente indruk.

Aanbeveling

De Raad is van oordeel dat ten aanzien van de geconstateerde discrepantie tussen de BJJ en de wijze waarop deze in de praktijk wordt toegepast én ten aanzien van de toepassing van de zogenaamde kortdurende pedagogische maatregel níét de evaluatie van de BJJ kan worden afgewacht. Hij beveelt de Minister aan om in deze op korte termijn duidelijkheid te verschaffen, dan wel anderszins de gesignaleerde discrepantie te doen eindigen.

3. Bevindingen

3.1 Algemeen

Bestemming, capaciteit, gedetineerdenpopulatie, differentiaties, afdelingen

In Den Engh worden op zwakbegaafd niveau functionerende jongens met hechtingsproblematiek in de leeftijd van 12 tot 23 jaar, gedurende minimaal twee jaar in groepen heropgevoed. In Den Engh krijgt de behandeling vorm door heropvoeding, waar nodig aangevuld met individuele therapeutische interventies. De inrichting meent dat de vorming van een (h)echte groep een voorwaarde is voor het doen slagen van een individuele behandeling. Bovendien verstoort deze dan niet de groepsopvoeding.

De jongens zijn ernstig gedragsgestoord en/of hebben delinquent gedrag vertoond. Kenmerkend is een achterstand in hun lichamelijke, emotionele of verstandelijke ontwikkeling. Zij kunnen moeilijk omgaan met sociale en materiele grenzen.

Den Engh heeft een landelijke bestemming en heeft 129 plaatsen. Begin 2003 zullen dit er 150 à 160 zijn. Jongeren doorlopen in Den Engh het traject van gesloten (77 plaatsen) tot open (52 plaatsen). Het algemene Sociogroepsstrategie (SGS)-opvoedingstraject duurt twee jaar; het traject binnen de sector Maritiem (leeftijd tussen ongeveer 16 – 18 jaar) zestien maanden.

Den Engh streeft naar uitbreiding van doelgroepen. Zoals er nu een Amsterdamse groep 'probleemjongens' verblijft in Den Engh, wordt er op termijn gestreefd naar een locatie in Utrecht voor 'Kanaleneiland'-jongens. Deze (veelal Marokkaanse) jongens hebben geen achterstand in ontwikkeling en behoren op zichzelf niet tot de specifieke doelgroep van Den Engh.

De Amsterdamse jongeren zijn geplaatst in het kader van het 'project Amsterdam'. Vanaf april 2002 neemt de inrichting elke vier maanden een nieuwe groep Amsterdamse jongeren op. Bij deze 'harde kern jongeren' hebben tot dan toe pogingen tot ingrijpen nauwelijks enig effect opgeleverd. Om deze groep in Den Engh te kunnen plaatsen werken politie, OM en rechterlijke macht nauw samen. Titel van plaatsing is OTS met een machtiging gesloten uithuisplaatsing. Voor hen is een voorlopig éénjarig opvoedings- en opleidingsproject opgezet bestaande uit drie periodes, in de sector Maritiem. Deze instroom vindt plaats boven de reguliere SGS-plaatsingen.

In 2001 was de bezettingsgraad 100%.

Kenmerken populatie

Plaatsingstitel

PIJ: 44,94%. OTS: 47,78%. Voogdij: 5,69%.

Leeftijden

t/m 13 jaar: 2,52%. 14/15 jaar: 20,95%. 16/17 jaar: 49,05%. 18 jaar en ouder: 27,47%.

Afkomst

Nederlands: 43,97%. Overig westers: 2,13%. Marokkaans: 16,31%. Turks: 1,42%. Surinaams: 15,6%. Antilliaans: 10,64%. Overig niet-westers: 8,51%.

3.2 Het niveau van verzorging/opvoeding en behandeling

Algemeen

Het heropvoeden in groepen geschiedt op basis van de in 1997 geïmplementeerde SGS-methodiek, een dynamische ontwikkelingsgerichte methode.

Kern van de SGS is de heropvoeding in groepen, uitgaande van de veronderstelde behoefte van jongeren om sociaal betrokken te zijn bij leeftijdgenoten. Binnen het sociale verband van de groep staat het eigen toekomstperspectief voor elke jongen centraal. Met deze groepsaanpak wordt beoogd dat jongeren zich individueel ontwikkelen.

Het persoonlijke element in de relatie tussen opvoeder en pupil wordt in de eerste fasen geminimaliseerd. De relatie tussen groepsopvoeders en jongens is een gecontroleerde werkrelatie. Om de verschillende rollen van personeel en jongens te benadrukken spreekt iedereen elkaar met u aan. Ook wil de inrichting hiermee respect betuigen voor elkaar.

De SGS bestaat uit vier fasen. De start is gericht op een breuk met het (criminele) verleden, gericht op de toekomst. Vervolgens gaat de 'leidercentered' fase in waarin groepsvorming centraal staat. De 'groepscentered' fase staat voor het leren onderhandelen en nemen van eigen initiatieven en tenslotte volgt de individualiseringsfase waarna de jongen individueel wordt begeleid voor zijn terugkeer in de

samenleving. Het heropvoedingsproces, gevolgd door individuele opleiding en training wordt afgesloten met een stageproject bij werkgevers.

Medisch aanbod

Aan Den Engh zijn een arts, een tandarts en een tweetal verpleegkundigen verbonden. Elke jongen wordt bij binnenkomst gezien door de verpleegkundige. De huisarts ziet de jongens zo spoedig mogelijk. Een groot aantal jongens gebruikt veel medicatie. Den Engh probeert dit af te bouwen. Gebruik van paracetamol wordt ontmoedigd. Het komt regelmatig voor dat een jongen ADHD-gediagnosticeerd is of althans het label ADHD heeft meegekregen. Dit blijkt tijdens het verblijf in Den Engh vaak ten onterechte te zijn. Oorzaak van het gedrag bleek dan meer in de chaotische leef- en/of thuissituatie gelegen te hebben.

Onderwijs

Den Engh acht het onmogelijk om, conform de wens van OC&W, het onderwijs aan te laten sluiten bij een Regionaal Expertise Centrum (REC). Dit zou een ongewenste scheiding teweegbrengen tussen de samenhangende SGS-onderdelen opvoeding en onderwijs. Onderwijs wordt, inclusief de opleidingen, gegeven door de groepsopvoeders die worden begeleid door eigen onderwijzers en bij de oudere jongens het ROC. Uiteindelijk kreeg Den Engh (als enige justitiële inrichting in Nederland) in het kader van de experimentenwet van Justitie en OC&W de vrijheid het onderwijs volgens haar ideeën uit te voeren binnen de SGS-methodiek. Dit project duurt in elk geval vijf jaar en wordt dan geëvalueerd. OC&W heeft toegezegd dat verdere uitvoering van de SGS-methodiek gegarandeerd blijft.

Maatschappelijk werk

De maatschappelijk werker bezoekt alle ouders. Doel is het doen van milieuonderzoek en uitleg geven over de SGS-methode. Daarbij worden ouders ook geadviseerd om b.v. tijdens verlof met hun kind dingen te ondernemen en structuur in de dag aan te brengen. Indien nodig vinden deze bezoeken plaats met een andere partner van het sociale netwerk (b.v. (gezins)voogd, advocaat, pleegouder).

Jeugdige-gebonden behandelaars (orthopedagogen, psychologen en psychiater)

De orthopedagogen bewaken per jongere de individuele vooruitgang om te voorkomen dat de groepsdynamiek de individuele belangen gaan overstijgen. Zij gaan uit van het gedrag in de groep en baseren zich op de dagrapportages, de maandelijkse kwadrantenmodelbespreking en het periodiek invullen van scorelijsten. ‘Tussen’ de behandelaars en de groepsopvoeders staan de procesbegeleiders. Zij zien er op toe dat de SGS-methodiek correct wordt uitgevoerd en de bejegening juist is. Een tweetal psychiaters volgt het individueel proces bij (rand)psychiatrische pupillen en een tweetal therapeuten kan worden ingehuurd indien tijdens het opvoedingsproces individuele therapeutische interventies zijn geïndiceerd.

3.3. Niveau van de formele rechtsbescherming

Rechtspositie

Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ) en uitvoeringsregelingen

De algemeen directeur meent dat de BJJ te veel op de Penitentiaire Beginselenwet, de rechtspositieregeling voor (volwassen) gedetineerden is gebaseerd. Dit heeft tot gevolg dat in de BJJ opvoedingsaspecten, naar het oordeel van de algemeen directeur, nauwelijks zijn terug te vinden en dat de nadruk ligt op beheersmatige aspecten. Voor Den Engh is de BJJ is dan ook niet het uitgangspunt bij de groepsopvoeding.

Hoewel de groepsopvoeders aangeven niet geheel op de hoogte te zijn van de inhoud van de BJJ c.a. delen zij, met de sectorhoofden en procesbegeleiders, de mening van de algemeen directeur.

Als probleem noemt de algemeen directeur het scala aan ordemaatregelen en disciplinaire straffen (door hem genoemd ‘pressiemiddelen’) dat inrichtingen ten dienste staat tegenover de ruime klachtmogelijkheden van de jongens. Zou een inrichting alle pressiemiddelen uit de BJJ gebruiken dan kan er niet worden heropgevoed. De groepsopvoeders noemen dit punt ook maar voegen eraan toe dat er weinig klachten zijn doordat de inrichting perspectief biedt door ‘niet op te sluiten maar op te

voeden'. De groep lost veel zelf op. Een klacht b.v. over te weinig suiker, lost de groep veelal op door te (leren) delen en rondkomen met een bepaalde hoeveelheid.

De ordemaatregel uitsluiting van het verblijf op de groep (art. 24 BJJ) wordt aldus de algemeen directeur doorgaans toegepast in de vorm van een korte *time-out* (tussen de vijf en twintig minuten). De algemeen directeur ziet deze minder als ordemaatregel dan als pedagogische interventie. De groepsopvoeders zijn stellig in hun opvatting dat er niet wordt gestraft. Genoemde *time-out* wordt ook toegepast als een activiteit veel energie heeft gevegd, ter voorbereiding op een gemeenschappelijke activiteit of als de spanning in de groep oploopt. De jongens kunnen ook gezamenlijk verantwoordelijk worden gesteld (groepsstraf) voor incidenten die in de groep plaatsvinden. Den Engh ziet dit in het licht van een huisgezin waarin men ook gemeenschappelijk verantwoordelijk is voor een ordelijk verloop van de diverse activiteiten en interpreteert dit niet in het licht van een groepsstraf. De plaatsing in afzondering in een afzonderingscel of in een andere verblijfsruimte conform art. 25 BJJ is 23 keer voorgekomen in de eerste helft van 2002. Uitgangspunt van de algemeen directeur hierbij is zo snel mogelijke terugkeer naar de groep.

Hoewel door de algemeen directeur werd gesteld dat de plaatsingsduur uiteen liep van 15 minuten tot maximaal 15 uur (langer heeft zijns inziens geen enkele zin) blijkt dit niet uit onderstaand overzicht. Isoleren is geen regel maar ultimum remedium, namelijk wanneer de veiligheid in het geding is. De algemeen directeur deelt mede dat de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte ex art. 55 BJJ niet wordt toegepast, evenmin als afzondering elders (art. 26 BJJ) en tijdelijke overplaatsing (art. 27 BJJ).

Naast pedagogische motieven kosten de op grond van de BJJ verplichte administratieve handelingen bij de ordemaatregelen en disciplinaire straffen volgens de medewerkers van Den Engh teveel tijd, hetgeen ten koste gaat van het primaire proces van heropvoeden in groepen.

Overzicht ordemaatregelen 2001

< 4 uur	: 1
4 - 12 uur	: 15
12 - 24 uur	: 12
24 - 48 uur	: 11
> 48 uur	: 3

Bewegingsvrijheid binnen de inrichting

De groepsgedachte staat ten dienste van individuele ontwikkeling. De jongeren met wie is gesproken zijn positief over de groepsprocessen. In de beginfase menen jongens vaak dat ze een activiteit alleen kunnen, maar de ervaring leert toch dat ze elkaar nodig hebben. Wanneer een jongen zich (te) lang afzijdig houdt van de groep, kan het gebeuren dat de groepsgenoten hem in een later stadium niet (meer) opvangen. Daarom zijn er in het begin veel groepsactiviteiten om groepsvorming te stimuleren. Hierdoor gaat het (groeps)samenwerken later vrijwel automatisch.

De jongens zeggen liever van elkaar te leren dan van de leiding. Ook luisteren ze liever naar elkaar. Hiervoor krijgen zij voldoende ruimte. De groepsopvoeders beamen dit. Ook voor het onderling oplossen van problemen is ruimte.

De groepsopvoeders zien het als hun taak een cultuur te creëren waarin de groepsleden elkaar sturen. De groepsopvoeders regisseren en bieden de jongens de mogelijkheid en gelegenheid om te functioneren. Zij kunnen het groepsprogramma aanpassen ten behoeve van een jongen die onvoldoende hiervan profiteert.

In de beginfase is de leiding streng, maar dat accepteren de jongens. Deze fase is het zwaarst; de kans van mislukken is dan ook het grootst. De mogelijkheden tot contact met de buitenwereld zijn minimaal. De jongens verblijven gedurende ongeveer de eerste zes weken in kamers die zijn voorzien van matglas¹. Elke groep begint met niets. Alles, zowel meubilair als meer rechten, moet worden verdiend. Doel is dat de jongens zo leren rekening te houden met elkaar waardoor de samenwerking

¹ Citaat reactie directeur op conceptrapportage: "in een paviljoen dat, afhankelijk van de ligging op het terrein, soms tijdelijk middels gewitte ramen verminderd contact biedt met omgevingsimpulsen. De inrichting kent geen paviljoens voorzien van matglas".

wordt bevorderd. In deze beginfase worden dan ook geen individuele maar groepsgewijze straffen opgelegd². De jongens accepteren dat er pas in een latere fase meer aandacht voor hen als individu is. Hoewel in het algemeen de thuisomgeving van de jongens onveranderd blijft vinden zij niet dat zij daardoor thuis weer in hun oude negatieve gedrag vervallen. Ze zeggen thuis toe te passen wat ze in Den Engh leren, zoals het opruimen van hun kamer.

Ook de twee ouders waarmee de Raad heeft gesproken zijn enthousiast; zij vinden dat er succesvol aan (bijvoorbeeld) het zelfvertrouwen van de jongens wordt gewerkt. Eén van de ouders vindt dat zijn zoon verandert, zeker in vergelijking met eerder verblijf elders. De jongere zat tijdens zijn verblijf in een andere inrichting veel op kamer en werd negatief. Wat hij niet kon, wilde hij ook niet leren. In Den Engh wordt hij zelfstandiger en opener. Beide ouders ervaren dat negativiteit wordt omgezet in positiviteit. Hoewel beide ouders erg enthousiast zijn denken zij niet dat alle ouders zo positief zijn. De ouders vinden het belangrijk met de leiding op één lijn te zitten, in het belang van de jongens.

Geestelijke verzorging (art. 46 BJJ)

De inrichting zet geestelijk verzorgers in, indien er vraag naar is. Volgens de directeur is er in het algemeen weinig vraag naar.

Inzage in verblijfs/behandeldossier (artt. 20 en 21 BJJ)

Eén van de procesbegeleiders uit zijn zorgen over het feit dat jongens soms stukken onder ogen krijgen die zij niet kunnen plaatsen (b.v. van een advocaat die ‘alles’ meestuurt). Deze stukken bevatten veelal uitgebreide verhandelingen over de (gezins)situatie die voor deze op zwakbegaafd niveau functionerende jongens veel verwarring veroorzaken. Hij hecht er dan ook aan dat (gezins)voogden in een vroeg stadium de stukken met de jongens bespreken.

Periodieke evaluatie verblijfs- en behandelplan

De termijn van zes weken voor het opstellen van een behandelplan (‘opvoedingsplan’), art. 20 BJJ, noemen de orthopedagogen te kort om de individuele werkdoelen goed te formuleren. Deze worden dan ook in de loop der tijd bijgesteld.

Commissie van Toezicht (CvT)

Taakopvatting CvT; bemiddeling, functioneren beklagrecht; bereikbaarheid en functioneren maandcommissaris (MC)?

Artikel 20 RJJ bepaalt dat de MC tenminste twee maal per maand in de inrichting of afdeling spreekuur houdt. In Den Engh roept een vaste MC per paviljoen één dag per maand iedere jongen die op dat paviljoen verblijft, op. Is een jongen dan afwezig, dan ziet de MC hem die maand niet. De CvT kiest voor deze werkwijze om vertrouwen tussen de MC en de jongens te creëren. Tevens ziet de MC zo hoe de jongens met elkaar omgaan in hun eigen ruimte. Regelmatig contact tussen MC’s en sectorhoofden is erop gericht ongewenste situaties snel bij te sturen. Het geniet de voorkeur van de MC problemen op te lossen op de groep. De groepsopvoeders denken echter dat de jongens niet snel iemand als vertrouwenspersoon zien, ook niet de MC.

Hoewel dit nog niet is voorgekomen geeft de MC aan, een extra bezoek af te leggen indien een jongen daarom verzoekt. De groepsopvoeders menen dat de jongens vaak geen interesse hebben in een gesprek met de MC.

De jongens van de sector Maritiem worden door de MC op de schepen bezocht.

De CvT heeft haar twijfels over de bemiddeling zoals beschreven in art. 64 BJJ. Bemiddeling dient volgens de CvT te geschieden tussen twee gelijkwaardige partijen; een jongere en de algemeen directeur zijn dat niet. De CvT geeft de voorkeur aan klachtbehandeling.

De CvT zegt een uitstekende verhouding te hebben met de algemeen directeur. Dit laat onverlet dat zij het inrichtingssysteem kritisch volgt. Als voorbeeld hiervan wordt genoemd het op kamer plaatsen van

² Citaat reactie directeur op conceptrapportage: “In deze beginfase wordt naast het individu, ook de groep op negatief functioneren aangesproken; ieder heeft daar immers in het licht van de vergelijking met het huisgezin een aandeel in”.

alle jongens voor iets wat één jongen was aan te rekenen. De CvT heeft klachten hierover gegrond verklaard, hetgeen betekent dat het inrichtingsbeleid in dezen moet worden bijgesteld. In 2001 ontving de CvT 33 klachten t.o. 74 in 2000. Dit waren enkelvoudige klachten. Hiervan zijn er acht (deels) gegrond verklaard, twaalf ongegrond, twee niet-ontvankelijk, zeven ingetrokken en vier niet behandeld waarvan één wegens bemiddeling. De meeste klachten betreffen de uitvoering van taken, interpretatie van huisregels en correcties opgelegd door groepsleiding.

Medezeggenschap en vertegenwoordiging jeugdigen (art. 79 BJJ)

Waar andere inrichtingen de term jongerenraad hanteren heeft Den Engh een 'SGS-jongerenbestuur'. Dit bestuur is ongeveer een maand geleden geformeerd en bestaat uit zeven jongens waarvan twee van de sector Maritiem in Ossendrecht. De jongeren zien het oplossen van problemen en het bespreken daarvan met de directie als hun taak. Of zij regelmatig onderling overleggen en met de algemeen directeur, is niet aan de orde gekomen.

De algemeen directeur is van plan een vorm van jongerenrechtspraak in te stellen alsmede de 'ontwikkeling van een bestuursorgaan op pupillenniveau conform de gemeentelijke overheid' te realiseren. Met deze vorm van rechtspraak is het afgelopen jaar geëxperimenteerd. De afhandeling van incidenten vindt dan plaats in de vorm van een proces waarbij er een vaste OvJ, een beklagde (de 'aanstichter') en een rechter (het 'slachtoffer') is. De overige groepsleden vormen de jury.

Contacten inrichting en ouders/(gezins)voogd

Zowel de inrichtingsmedewerkers als de ouders hechten sterk aan 'het op één lijn zitten' met elkaar. Het door de ouders geïnitieerde ouderpanel juicht de algemeen directeur dan ook toe. De ouders voelen zich gesteund door Den Engh. Het panel, bestaande uit één of twee ouders per groep, is ontstaan vanuit de behoefte van ouders met andere ouders van gedachten te wisselen, elkaar te steunen en te overleggen met de directie. Onderling beslissen zij wie namens hen met de directie spreekt. Het contact met de inrichting verloopt in het algemeen naar tevredenheid: vragen worden altijd netjes beantwoord en afgehandeld. Het panel is nu twee keer bijeengekomen. Den Engh vergoedt reiskosten e.d..

De groepsopvoeders benadrukken dat zij de ouders zoveel mogelijk bij het opvoedingsproces van hun kinderen proberen te betrekken. Als voorbeeld noemen zij de ouderbezoekdagen, georganiseerd door de inrichting en de jongens.

Scholings- en Trainingsprogramma (STP) (art. 4 RJJ)

Volgens de algemeen directeur maken STP-elementen deel uit van het SGS-heropvoedingsprogramma. In de laatste fase worden de jongens zorgvuldig voorbereid op een geleidelijke terugkeer naar de maatschappij. Een specifiek daartoe strekkend natraject is voor Den Engh niet aan de orde. Voorwaarde voor uitplaatsing is succesvolle bemiddeling naar opleiding of (on)betaalde baan. Den Engh volgt de uitgeplaatste jongeren nog vijf jaar.

Accommodatie en feitelijke mogelijkheden voor bezoek en telefoneren

Bezoek

Alhoewel art. 43 BJJ jeugdigen het recht geeft op bezoek gedurende tenminste één uur per week acht de inrichting wekelijks bezoek voor elke jongen niet haalbaar wegens de groepsprogrammering. De jongens hebben gedurende de eerste drie weken alleen *belcontact* met de ouders. Daarna (huisregels art. 7.1) bestaat de mogelijkheid tot bezoeken middagen volgens een bepaalde cyclus in samenspraak met de ouders. Dit is een voornamelijk groepsgewijze bezoekenregeling in de vorm van ouderdagen, voogdendagen, onderwijsdagen etc..

De meeste ouders vinden dit (soms pas achteraf gezien) heel goed. Eén ouder noemde de bezoeken de eerste weken verschrikkelijk. De jongens worden op hun plek gezet, statusbevestigende persoonlijke bezittingen zijn afgenomen en het verblijf is zwaar. Na enkele weken ging het de jongen beter (hij had telkens iets verdiend) en werd het contact met hem beter dan tijdens verblijf in een vorige (reguliere) inrichting.

Indien ouders er op staan, kan een uitzondering worden gemaakt en kan een individueel bezoek plaatsvinden, namelijk tijdens het rustuur van de jongere.

Telefoneren

Het 'toezicht door teamleider en/of groepsopvoeder' in de huisregels (art.7.3) houdt in dat de groepsopvoeders de nummers draaien zodat men weet wie gebeld wordt. In de beginfase mogen er b.v. geen vriendjes gebeld worden.

3.4 Niveau van materiële en sociale omstandigheden

Bescherming veiligheid jeugdigen en personeel

Geen bijzonderheden.

Kwaliteit en staat verblijfs- en gebruiksruidten

In het voorjaar van 2003 wordt er een nieuw gebouw betrokken. De nieuwbouw is een groot modern gebouw met hoge hekken eromheen en oogt als een echte gevangenis. Het gebouw staat daarmee in schril contrast met de 'lieflijke' paviljoensbouw waarbij kleine paviljoens verspreid liggen over het bosrijke terrein. Zowel de algemeen directeur als het personeel menen dat de nieuwbouw gebouwd is volgens de eisen van volwassenendetentie en derhalve niet strookt met de opvoedingsgedachte van de inrichting en de leeftijd van de pupillen. De inrichting zal, ondanks het nieuwe gebouw, op dezelfde voet voortgaan met haar SGS-beleid. Van detectiepoortjes wil Den Engh geen gebruik maken. Ook wil de inrichting geen beveiligingsbeambten inzetten. Van visitatie zal in principe geen sprake zijn. Door kamerinspecties worden eventuele ongeregeligheden aan het licht gebracht. Indien de veiligheid dit vereist wordt dit beleid individueel aangepast.

De hygiënecontrole in de paviljoens wordt uitgevoerd door de verpleegkundige. Zowel de jongens als de ruimtes worden door haar geïnspecteerd.

Voeding

Er zijn geen klachten geuit over de maaltijden. De bezoekcommissie heeft een door jongens van de opleiding Consumptieve Technieken bereide en geserveerde broodmaaltijd genuttigd, in aanwezigheid van een procesbegeleider.

3.5 Consequenties van beleid, management en organisatie voor de verzorging/opvoeding en behandeling

Beleid drugsbestrijding – en ontmoediging

Drugs mogen niet worden gebruikt. Het drugsbeleid van de inrichting behelst het ondertekenen van een drugscontract bij binnenkomst en het uitvoeren van reguliere en steekproefsgewijze urinecontroles. Er zijn weinig jongens die bij binnenkomst verslaafd zijn.

Personeelsituatie- en beleid

De algemeen directeur geeft aan geen personeelsprobleem te hebben. Het ziekteverzuim is laag (6% in 2001). Medewerkers hoeven niet geworven te worden gezien de hoeveelheid open sollicitaties. Het personeel is zeer gemotiveerd, enthousiast en de medewerkers zijn zeer begaan met het wel en wee van de jongens.

Netwerkcontacten en netwerkontwikkeling

In het kader van het nazorgtraject worden alle jongens na uitplaatsing gedurende vijf jaar gevolgd (vijfde fase). Dit traject wordt begeleid door de afdeling orthopedagogische dienst.

Wetenschappelijke evaluatie van de SGS-methodiek

Momenteel is een vijf jaar durend onderzoek gaande, uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), om de effecten van de heropvoeding in de inrichting op langere termijn te bepalen. Hiertoe wordt een aantal onderzoeken verricht. Eén onderzoek wordt binnen Den Engh verricht. De situatie van de jongens van acht groepen bij binnenkomst, wordt vergeleken met hun situatie bij vertrek. Een ander onderzoek vergelijkt de SGS-methode met andere methodes zoals gebruikt in andere jeugdinstellingen. Hierbij wordt bekeken of het personeel werkt volgens de onderzochte methode en bezien of er een samenhang is tussen de manier van uitvoeren en de houding van de jongeren ten opzichte van waarden en normen. Tenslotte wordt in een longitudinaal onderzoek een groep van 150

jongens die de komende vier, vijf jaar vrijkomen uit Den Engh vergeleken met ongeveer 120 jongens die niet gedetineerd zijn (geweest).

Van de meeste jongens is de groepsopvoeders onbekend hoe het hen vergaat na vertrek uit de inrichting; de orthopedagogische dienst houdt dit bij.

Colofon

De Raad houdt toezicht op de wijze van tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende en vrijheidsbepenkende straffen en maatregelen. De Raad beoogt daarmee bij te dragen aan optimalisering van de zorg die justitie gehouden is te bieden aan diegenen die in het kader van die tenuitvoerlegging aan de verantwoordelijkheid van justitie zijn toevertrouwd. De Raad let daarbij in het bijzonder op die aspecten die de reïntegratie van de justitiabelen dienen.

Over deze rapportage

De conclusies (1) en aanbevelingen (2) geven de zienswijze van de Raad weer.

Het verslag van bevindingen (3) is feitelijk van aard. Naast informatie die van de inrichting en uit andere bronnen is verkregen, worden uitspraken en meningen van de gesprekspartners -beknopt- weergegeven zonder dat de Raad daarover een oordeel uitspreekt.

De rapportage wordt toegezonden aan de minister van justitie, de algemeen directeur van de inrichting en de Commissie van Toezicht.

Bijzonderheden bezoek

- Het bezoek is een vervolfbezoek en vond plaats ruim een jaar na het eerste bezoek op 13 september 2001. Reden voor een vervolfbezoek was dat de SGS-aanpak nogal eens op gespannen voet staat met de individuele belangen van jongeren. De behandelmethodiek kan met zich brengen dat jongeren inboeten op hun individuele rechtspositie.
- Op het verzoek van de bezoekcommissie een ruimte van de eerste fase te bezichtigen in welke de ramen ondoorzichtig zijn wilde de inrichting niet ingaan. Dit zou de het groepsproces ernstig kunnen verstoren. Op het aanbod van de directeur om als alternatief een buitenproject te bezoeken is de bezoekcommissie ingegaan.
- De bezoekcommissie heeft geen straf- of isoleercel bezocht. Er is één afdeling bezocht.
- De bezoekcommissie heeft gesproken met twee ouders van het ouderpanel.
- De bezoekcommissie heeft gesproken met een onderzoeker van de RUG.
- De bezoekcommissie heeft een speciaal voor haar bereide lunch genuttigd.

De bezoekcommissie bestond uit de leden Van der Linden, Slot, Flinterman en Vos en secretaris Van der Veer.

Inhoud van het bezoek

De commissie heeft gesproken met:

directie	: algemeen directeur
jongeren	: SGS-bestuur (jongerenraad), zeven jongeren
executief personeel	: vijf groepsopvoeders / instructeurs
middenkader	: twee sectorhoofden, twee procesbegeleiders, en medewerker onderwijsinstelling
hulpverleningsstaf	: verpleegkundige, maatschappelijk werker, twee orthopedagogen
Commissie van Toezicht	: voorzitter, klachtencommissaris en secretaris
extern	: onderzoeker RUG
ouders/verzorgers	: twee leden ouderpanel

Beschikbare informatie

- Bezoekprogramma
- Jaarverslag 2001
- Jaarplan 2002
- Huisregels
- Folder RIJ Den Engh te Den Dolder en Ossendrecht
- Overzicht Ordemaatregelen in Den Engh in 2002
- Notitie 'De Sociogroepsstrategie'
- Notitie 'Verhouding tussen gezag en macht op Den Engh'

- Notitie 'Den Engh als sociocentrische organisatie'
- Notitie 'De inrichting van de orthopedagogische aanpak op Den Engh'
- Rapport Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming 'Toezicht' Conclusies en aanbevelingen, mei 2001
- Concept-auditrapport TNO 11 mei 2001 (pagina 1 t/m 7)
- Zelfevaluatierapport INK-SGS februari 2002 (met organogram)
- Overzicht Normen en waarden van Den Engh
- Inrichtingsblad Zenith (december 2001)
- Verslag toezichtbezoek d.d. 13 september 2001 met reactie algemeen directeur Den Engh
- Passage SJ-vergadering januari 2002
- Passage SJ-vergadering maart 2002
- Jaarverslag Commissie van Toezicht (CvT) 2001
- Artikel Elsevier 'Het beste boefjeskamp' d.d. 31/8/03
- Artikel AD 'Drilkamp voor boefjes werkt niet' d.d. 26/9/02